

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПРОБЛЕМИ
СИСТЕМОГО ПІДХОДУ
В ЕКОНОМІЦІ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 6(74)

Частина 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2019

Головний редактор: Смерічевський Сергій Францович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу Національного авіаційного університету.

Заступник головного редактора: Засанський Володимир В'ячеславович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії Національного авіаційного університету.

Відповідальний секретар: Радченко Ганна Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу Національного авіаційного університету.

Редакційна колегія:

Ареф'єва Олена Володимирівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою Економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету.

Дергачова Вікторія Вікторівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Іващенко Алла Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Кривов'язюк Ігор Володимирович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Луцького національного технічного університету.

Окландер Михайло Анатолійович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу Одеського національного політехнічного університету.

Паливода Олена Михайлівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та економіки водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій.

Петровська Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки та бізнес-адміністрування Національного авіаційного університету.

Прохорова Вікторія Володимирівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії.

Сохацька Олена Миколаївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Тернопільського національного економічного університету.

Хлобистов Євген Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри екології Національного університету «Киево-Могилянська академія».

Igor Britchenko, Doctor Habil., Professor of State Higher Vocational School Memorial of Prof. Stanislaw Tarnowski, Poland.

Vladimir Glonti, Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of Faculty of Economics and Business, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Електронна сторінка видання – www.psaе-jrnl.nau.in.ua

Міжнародний цифровий ідентифікатор журналу:
<https://doi.org/10.32782/2520-2200>

Збірник наукових праць «**Проблеми системного підходу в економіці**»
включено до переліку наукових фахових видань України
в галузі економічних наук (Категорія «Б»)
на підставі Наказу МОН України від 18 грудня 2018 року № 1412.

Наукове видання включено до міжнародних, закордонних,
національних реферативних та наукометричних баз даних:
НБУ ім. В.І. Вернадського, Index Copernicus, Google Scholar,
CiteFactor, OAJSE, Eurasian Scientific Journal Index.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Національного авіаційного університету
на підставі Протоколу № 10 від 19 грудня 2019 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 8776, видане Державною реєстраційною службою України 24.05.2004 р.

ЗМІСТ

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**Науменко Н.Ю.**ЕКОНОМІКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ
В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ.....7**ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА****Білоусова Н.В., Лугова А.С., Левковська Т.А.**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ МІСЬКОЇ ЗАБУДОВИ.....17**Дубовіч І.А., Сенета З.Я.**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ
З ДЕРЖАВАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ.....24**Євчук Х.-І.**УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ.....29**Кирилов Ю.Є., Андрієнко І.О.**

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ СУББАСЕЙНУ НИЖНЬОГО ДНІПРА.....34

Опенько І.А.ЗАСТОСУВАННЯ GINI-ІНДЕКСУ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ НЕРІВНОСТІ
У ВИКОРИСТАННІ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ.....40**ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА****Богуш Л.Г.**ФІНАНСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ
НА ВИРОБНИЦТВІ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ.....49**ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ****Борисова Л.Є., Колесник О.О.**

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ: ЧИ Є МАЙБУТНЄ У ПРИВАТНИХ ГРОШЕЙ?.....56

Кіщак І.Т., Корньова Н.О.

ТЕНДЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....61

Коньва Т.А., Семененко Г.М.

ВПЛИВ ПОЛІТИКИ ФІНАНСУВАННЯ НА ВАРТІСТЬ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....71

Ткачук Н.М.

КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ.....78

Федишин М.П., Жаворонок А.В., Ковальчук Н.О.АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІНДИКАТОРІВ.....83**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ****Верига Ю.А., Коба О.В., Нургалієва Р.Н.**

ГУДВІЛ ЯК ОБЛІКОВА КАТЕГОРІЯ.....89

Жилкіна Ю.В., Єдинак Т.С.ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ
НА УМОВАХ АУТСОРСИНГУ.....94

Ілляшенко К.В. РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ДАНИХ У СУЧАСНОМУ БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ.....	101
Колєсніченко А.С. ВИКОРИСТАННЯ ПОНЯТТЯ ІСТОТНОСТІ В ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ, АУДИТІ ТА ОПОДАТКУВАННІ.....	106
Крот Ю.М., Майданюк В.В. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА ПОБУДОВА ПРОЦЕСУ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	112
Печенюк А.П. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ.....	118
Чайка Т.Ю., Ларіна Т.І. ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЙОГО ГОРИЗОНТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ.....	124
МАРКЕТИНГ	
Зінчук Н.А. АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	134
Окландер М.А., Шемчук Р.О. ПРОСУВАННЯ ПРОЄКТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МЕТОДАМИ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ.....	140
Рекар Yuliia, Kyrylenko Oksana, Teplinskii Hennadii MECHANISMS OF THE PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN IMPLEMENTATION OF LOGISTIC INFRASTRUCTURE PROJECTS.....	149
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
Бакурова А.В., Діденко А.В. АНАЛІЗ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ.....	156
Кмитюк Т.Л., Скіцько В.І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	163
Кузьменко О.В., Боженко В.В., Колотіліна О.В. ОПТИМІЗАЦІЯ СОЦІО-ЕКОНОМІКО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ	170

CONTENTS

**PRODUCTIVE POWER DEVELOPMENT
AND REGIONAL ECONOMY****Naumenko Nataliia**ECONOMIC AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF INFORMATIZATION
IN THE CONTEXT OF INFORMATION SECURITY OF THE REGION..... 7**ECONOMY OF NATURAL RESOURCES MANAGEMENT
AND ENVIRONMENT PROTECTION****Bielousova N.V., Luhova A.S., Levkovska T.A.**ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC PROBLEMS
OF LAND MANAGEMENT IN MODERN URBAN DEVELOPMENT..... 17**Dubovych Ion, Seneta Zoriana**ECONOMIC AND LEGAL FEATURES OF CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE
WITH THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION IN THE FIELD OF RURAL TOURISM..... 24**Yevchuk Khrystyna-Iryna**MANAGING THE DEVIATIONS OF THE RESULTS
OF THE ECONOMY HAS MADE AS A VARIETY OF ECONOMIC SCIENCES..... 29**Kirillov Yurii, Andriyenko Igor**

MODERN STATE AND FEATURES OF SUBPOOL OF LOWER DNEPR..... 34

Openko IvanAPPLICATION OF THE GINI INDEX IN INVESTIGATION
OF INEQUALITIES IN THE USE OF LAND FORESTRY IN UKRAINE..... 40**DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMICS,
SOCIAL ECONOMICS AND POLITICS****Bogush Larysa**FINANCING VOCATIONAL PERSONNEL TRAINING IN PRODUCTION:
THE FEATURES OF REGULATION..... 49**MONEY, FINANCES AND CREDIT****Borysova Larysa, Kolesnik Olga**

DECENTRALIZATION OF MONEY CIRCULATION: DO PRIVATE MONEY HAVE A FUTURE?..... 56

Kischak Ivan, Kornieva Nataliia

TENDENCIES OF STATE FINANCIAL SUPPORT OF AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE..... 61

Konieva Tetiana, Semenenko Hanna

FINANCING POLICY INFLUENCE ON THE COST OF ENTERPRISE'S EQUITY..... 71

Tkachuk Natalia

BANK CONSOLIDATION AS A FACTOR OF INTEGRATION ECONOMY DEVELOPMENT..... 78

Fedyshyn Maiia, Zhavoronok Artur, Kovalchuk NataliiaANALYTICAL ASSESSMENT OF FINANCIAL STABILITY AND STABILITY
OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE ON THE BASIS OF INDICATORS..... 83**ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT****Veriga Yustyna, Koba Olena, Nurgalieva Roza**

DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL MARKET FOR FINANCIAL..... 89

Zhylkina Yuliia, Yedynak TetianaPROBLEMS OF ORGANIZATION OF VALUE ADDED TAX ACCOUNTING
UNDER OUTSOURCING CONDITIONS..... 94

Illiashenko Kateryna THE ROLE OF DATA MINING IN MODERN ACCOUNTING.....	101
Koliesnichenko Anastasiia THE USAGE OF MATERIALITY IN ACCOUNTING, REPORTING, AUDITING AND TAXATION.....	106
Krot Yuliia, Maidaniuk Veronika INFORMATION SUPPORT AND ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL CONSTRUCTION OF THE AUDIT OF THE FINANCIAL RESULTS OF THE ENTERPRISE.....	112
Pecheniuk Alla METHODOLOGICAL ASPECTS OF ACCOUNTING AND ASSESSMENT OF TOURIST OBJECTS OF RURAL TERRITORIES OF UKRAINE.....	118
Chaika Tatiana, Larina Tatiana OPTIMIZATION OF THE BALANCE SHEET'S STRUCTURAL AND DYNAMIC CHARACTERISTICS ON THE BASIS OF ITS HORIZONTAL ANALYSIS.....	124
MARKETING	
Zinchuk Nataliia ANALYTICAL TOOLS FOR THE STRATEGIC MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS' COMPETITIVENESS IN MODERN CONDITIONS.....	134
Oklander Mykhailo, Shemchuk Ruslana PROMOTION OF NON-FORMAL EDUCATION PROJECTS DIGITAL MARKETING METHODS.....	140
Pekar Yuliia, Kyrylenko Oksana, Teplinskii Hennadii MECHANISMS OF THE PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN IMPLEMENTATION OF LOGISTIC INFRASTRUCTURE PROJECTS.....	149
MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMY	
Bakurova Anna, Didenko Anastasiia ANALYSIS OF RENEWAL ENVIRONMENTAL TAX POTENTIAL.....	156
Kmytiuk Tetiana, Skitsko Volodymyr CONCEPTUAL ASPECTS OF MODELING AND DIGITAL TRANSFORMATION RISK MANAGEMENT.....	163
Kuzmenko Olha, Bozhenko Victoria, Kolotilina Olena OPTIMIZING SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL DEVELOPMENT OF THE COUNTRY IN THE CONTEXT OF PROVIDING ITS SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	170

9. Financial and investment blog of Zhdanov V. and Zhdanov I. Available at: <https://finzz.ru/raschet-wacc-v-excel.html> (accessed 15 November 2019).
10. OECD. Inflation (CPI). Available at: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm> (accessed 16 November 2019).
11. Official web site of the State Statistics Committee of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 16 November 2019).
12. Official web site of the National Bank of Ukraine. Available at: <https://www.bank.gov.ua/> (accessed 16 November 2019).

УДК 336.71

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-58>

Ткачук Н.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

Tkachuk Natalia

Khmelnytsky University of Management and Law
named after Leonid Yuzkov

КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

BANK CONSOLIDATION AS A FACTOR OF INTEGRATION ECONOMY DEVELOPMENT

У статті досліджено причинно-наслідкові зв'язки консолідації банків з функціонуванням корпоративного банківського бізнесу, що є передумовою розвитку інтеграційної економіки. Аргументовано, що корпоратизація породжує інтеграційні процеси в економічній системі та в банківському секторі, що знаходить вираження в консолідації банків у формі злиття й поглинання. Доведено, що консолідація банків тісно пов'язана з ринковою корпоратизацією банківського сектору. Підкреслено, що консолідація банків сприяє інтеграційним процесам зростання економіки держави.

Ключові слова: інтеграція, інтеграційна економіка, корпоратизація, корпоративна економіка, консолідація банків, злиття і поглинання банків.

В статье исследованы причинно-следственные связи консолидации банков с функционированием корпоративного банковского бизнеса, что является предпосылкой развития интеграционной экономики. Аргументировано, что корпоратизация порождает интеграционные процессы в экономической системе и в банковском секторе и находит выражение в консолидации банков в форме слияния и поглощения. Доказано, что консолидация банков тесно связана с рыночной корпоратизацией банковского сектора. Подчеркнуто, что консолидация банков способствует интеграционным процессам роста экономики государства.

Ключевые слова: интеграция, интеграционная экономика, корпоратизация, корпоративная экономика, консолидация банков, слияние и поглощение банков.

The main tendency of development of the world economy is integration processes. The result of integration processes is the formation of integrated corporate systems. The cause and effect relationship of bank consolidation with the functioning of the corporate banking business is investigated in this article. The economic system is considered in terms of systematic approach. The following features of the economy system are distinguished: integrity, hierarchy and integrative. It is emphasized that sta-

ble, dynamic growth of the banking system requires finding ways of effective interaction of corporate governance and economic growth of banks. Corporatization is a natural-historical process of the emergence and development of a corporate form of business. The result of corporatization is the formation of a corporate economy. Corporatization creates the integration processes of companies and banks. The corporatization generates integration processes in the economic system and in the banking sector is argued. Integration processes are manifested in the consolidation of banks in the form of mergers and acquisitions. The consolidation processes are more typical of corporate business. Corporate business is a real economic system between corporations and the state. The emergence of corporations is complemented by consolidation processes. Bank consolidation has been shown to be closely linked to the market corporatization of the banking sector. The features of banking business as a corporate business have been refined. The mechanism of interaction between the processes of bank consolidation as corporations is based on processes of concentration of capital. The economic content of mergers and acquisitions of banks are forms of their consolidation, which imply the concentration of bank capital the concentration of capital is ensured by capital accumulation and expanded reproduction. A key feature of identifying bank consolidation is the growth of the banking business by redistributing ownership rights to the assets and capital of participating banks between them. The economic content of mergers and acquisitions of banks are forms of their consolidation, which imply the concentration of bank capital. The role of consolidation in the banking sector in ensuring the development of the integration system of the economy is revealed in this article.

Key words: integration, integration economy, corporatization, corporate economy, bank consolidation, mergers and acquisitions of banks.

Постановка проблеми. Однією з основних тенденцій розвитку світової економіки є інтеграційні процеси, під якими розуміють процеси об'єднання господарюючими суб'єктами своїх активів, технологій, збутових мереж та інших цінностей задля досягнення спільних цілей і задоволення власних інтересів на період досягнення поставлених цілей. Результатом інтеграційних процесів є формування різноманітних видів складно організованих економічних систем, у тому числі й інтегрованих корпоративних систем, до складу яких належить і банківська система.

Нині значення консолідаційних процесів банків зросло такою мірою, що окремі західні фахівці-практики розглядають процеси злиття і поглинання і викликану ними консолідацію галузі як єдину можливу та неминучу стратегію в сучасній конкурентній боротьбі. Тому дослідження загальних закономірностей консолідації банків стає все більш актуальним у контексті розвитку інтеграційної економіки суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Методологічні аспекти функціонування економічних систем відображені у працях Л. Берталанфі, І. Блауберга, Н. Вінера, В. Міллера, А. Раппорта та ін. Вивченням проблем консолідації корпорацій займалися такі відомі вчені, як І. Ансофф, А. Дамодаран, Г. Хакен, Х. Ітамі, Дж Сінкі, П. А. Гохан, М. Портер та інші. Питання консолідації у банківському секторі досліджувались в працях вітчизняних учених: О. Вовчак, Г. Карчевої, А. Кузнецової, В. Міщенко, О. Мороза, С. Реверчука, Т. Смовженко та ін.

Незважаючи на значний внесок вищезгаданих учених у дослідження цієї проблематики, на наш погляд, є необхідність поглибленого

вивчення сутності та ролі консолідаційних процесів банків у контексті забезпечення розвитку інтеграційної економіки, що й зумовило мету та основні завдання дослідження.

Метою статті є обґрунтування особливостей консолідації банків із позиції корпоративної сутності банківського бізнесу та виявлення ролі цих процесів у забезпеченні розвитку інтеграційної системи економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У світовій економічній практиці відомі три основних варіанти розвитку компаній: перший – шляхом самостійного внутрішнього розвитку матеріальних і нематеріальних активів; другий – шляхом одержання конкурентних переваг на контрактній основі (аутсорсинг); третій – шляхом об'єднання, злиття чи поглинання. Незважаючи на те, що більшість компаній успішно вибудовують свою внутрішню стратегію зростання, в останнє десятиліття операції консолідації стають найбільш швидким способом придбання активів, здобуття нових ринків тощо.

Як свідчать дані експертів, сьогодні за кордоном майже 80% міжнародних інвестицій спрямовується не на заснування нових компаній, а на придбання вже наявних активів [1–2]. Друга половина ХХ ст. характеризується швидким збільшенням процесів концентрації капіталу внаслідок укладених угод злиття і поглинання в економіках різних країн світу.

Дослідження розвитку економічної системи та банківського сектору країни, а також факторів, процесів та явищ економічної дійсності вимагає ґрунтового та комплексного аналізу як загальних, так і конкретних аспектів. При цьому дослідження загальних закономірнос-

тей розвитку банківської системи зовсім не означає заперечення особливостей еволюційного розвитку економічної системи. Водночас доволі сумнівним є заперечення наявних деяких загальних закономірностей розвитку банківської системи, які природно виявляються і в розвитку економічної системи держави.

Вихідною робочою категорією нашого дослідження є інтеграція як складова частина процесу розвитку, що пов'язана з об'єднанням у ціле раніше розрізнених частин і елементів. Процеси інтеграції можуть відбуватися в межах уже сформованої системи, тоді вони приводять до підвищення рівня її цілісності й організованості, а також і на етапах виникнення нової системи з раніше не пов'язаних елементів. Варто також відзначити, що процеси інтеграції тісно переплітаються з диференціацією, тому що диференціація може створювати передумови майбутньої інтеграції, а інтеграція виступає фактором диференціації [3].

Тенденція інтеграції в загальних рисах полягає в тому, щоб досягнуте розмаїття видів діяльності в економічній системі в максимальному ступені могло з'єднатися в діяльності окремого економічного суб'єкта, в його універсальності, в можливості послідовно та паралельно займатися різними видами діяльності, тобто в зміні банківських послуг, об'єднання в діяльності банку попередньо диференційованих його видів діяльності. Це вимагає відповідної трансформації відносин власності в бік власності асоціацій, господарського механізму, що містить елемент плановірності, через системи маркетингу, електронної комерції, а також змін в економічній політиці.

Необхідно відзначити, що сутність економічної системи виявляється як єдиний економічний простір, що складається з організованої сукупності суб'єктів економіки (держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств) і процесів (виробничих, управлінських, організаційних, інформаційних та ін.), що взаємопов'язані та взаємодіють між собою з метою задоволення потреб суспільства. З урахуванням такого трактування сутності економічної системи доцільно виокремити такі її властивості як системи: цілісність, ієрархічність та інтегративність.

Як зазначають дослідники Є.М. Кирилук і А.А. Процаликіна, «сучасну економічну систему слід розглядати як поліцентричну надсистему єдність явищ, підсистем; при цьому головним змістом пізнання стають не самі об'єкти та предмети системи, а їхня взаємодія, складний синтез на основі балансу різноманітних факторів» [4, с. 174].

У сучасній ринковій економіці є дві паралельно діючі системи економічного розвитку,

що побудовані на різних економічних принципах: корпоративна економіка та економіка «вільного ринку». Корпоративна економіка ґрунтується на обмеженій конкуренції великих компаній, а її ринки мають олігополістичний та олігопольно-монополістичний характер. Економіка «вільного ринку» базується на необмеженій конкуренції дрібного та середнього бізнесу [5].

У процесі корпоратизації економіки відбуваються зміни не лише форм організації бізнесу, а й конкурентного середовища: вільну конкуренцію множини індивідуальних підприємств змінює недосконала конкуренція обмеженої кількості корпорацій. Саме ця недосконалість корпоративної конкуренції і полягає у складному переплетенні процесів монополізації та інтеграції економіки. Тому економічна поведінка корпорацій визначається суперечливою логікою двох різнопланових тенденцій – до монополізації та до інтеграції економіки. Перша тенденція зумовлена масштабами діяльності корпорацій та захопленням ними ринків однотипної продукції. Водночас множина та переваги організації масового виробництва чи надання послуг на основі прогресивних технологій та ефективних методів корпоративного управління посилює об'єднувачу тенденцію. У такому середовищі найбільш успішними можуть бути лише великі корпоративні компанії, які володіють, на відміну від інших компаній, стратегіями реструктуризації та реорганізації бізнесу на основі консолідації у формі злиття та поглинання. Каркасом сучасної економіки в усіх розвинених країнах світу є великі корпорації-олігополії і фінансово-промислові групи – інтеграційні об'єднання фірм.

Корпоратизація економіки знімає перешкоди просторовим межах і темпам економічного розвитку, даючи змогу в повному обсязі використовувати не лише ефект масштабу, а й потенціал різноманітних організаційних структур. Крім того, володіючи значними фінансовими, матеріальними та інформаційними ресурсами, корпорації можуть безперервно вдосконалювати та створювати нові технології та структури управління, чим у сприятливому напрямі змінювати зовнішнє середовище.

У сучасному світі саме корпоративний бізнес, що представлений великими компаніями та фінансовими об'єднаннями, чинить серйозний вплив на розвиток світової економіки. Сутність корпоративного бізнесу полягає у фінансовій могутності, завдяки чому корпорації успішно функціонують в умовах економічної кризи і створюють серйозну конкуренцію іншим суб'єктам ринкових відносин [6].

Корпоративний бізнес являє собою справжню економічну систему між корпораціями та

державою. Яскравим прикладом цього є банки, механізм функціонування яких передбачає те, що більшість операцій здійснюється на договірній основі та в безготівковому порядку. Вагому частину корпоративного бізнесу становлять інформаційні технології, адже однією з головних умов побудови бізнесу є забезпеченість усіх учасників достовірною та своєчасною інформацією.

Більшість учених і дослідників сходяться на думці, що пошук подальших принципів формування та функціонування ринкової (інтеграційної) економіки суттєво актуалізує можливі шляхи та методи перебудови функціонування банківської системи з урахуванням операцій консолідації банків у формі злиття і поглинання.

Консолідація банків тісно пов'язана з ринковою корпоратизацією банківського сектору, що передбачає якісні перетворення структури власності банків, посилення конкуренції, підвищення конкурентоспроможності, що знижує ступінь кредитних ризиків, підвищує рівень інвестиційної привабливості та стійкості банківського бізнесу як конкурентних і довгострокових детермінант розвитку банківської системи та економічного зростання країни загалом.

Завдання забезпечення стійкого динамічного зростання банківської системи зумовлюють пошук шляхів ефективної взаємодії корпоративного управління та економічного зростання банків. Для виконання цього завдання вирішальне значення має встановлення причинно-наслідкових зв'язків консолідації з розвитком корпоративного бізнесу в банківському секторі та процесами концентрації банківського капіталу.

Механізм взаємодії процесів консолідації банків як корпорацій базується на процесах концентрації капіталу. З переходом від індивідуальної до корпоративної організації бізнесу досконала конкуренція перетворилася на недосконалу форму, а процеси концентрації капіталу набувають нової форми – злиттів і поглинань. Як відомо, в класичному вигляді концентрація капіталу забезпечується накопиченням капіталу та розширеним відтворенням. Тому можна відзначити, що корпорації зобов'язані своїм виникненням класичним процесам концентрації виробництва і капіталу. Водночас із виникненням корпорацій ці процеси не зникають, а доповнюються консолідацією. Саме так і виявляється одна із суттєвих особливостей корпоративних структур в економіці: унікальна можливість використовувати для свого зростання консолідацію поряд із традиційними способами капіталізації та укрупнення бізнесу [7].

Термін «консолідація» доцільно використовувати в цьому контексті для ідентифікації нової якості процесу концентрації капіталу в умовах інтеграції банків. Банки як різновид корпорацій діють як консолідатори у банківській системі, сприяючи інтеграційними процесами зростанню економіки держави, і завжди спираються в своєму зростанні на комбінацію всіх доступних форм концентрації капіталу з метою отримання конкурентних переваг на фінансовому ринку. Це свідчить про необхідність розмежування консолідуючих дій банків на ті, що належать, і ті, що не належать до злиття і поглинання. Так, не є злиттям і поглинанням консолідація банків, яка базується на традиційних способах зростання банківського бізнесу: капіталізація прибутку, використання залученого капіталу та інвестицій для розширення масштабів діяльності, емісія боргових цінних паперів, корпоративні об'єднання (альянси, спільні компанії, асоціації, спілки, холдинги).

З огляду на вищевикладене відмітимо, що консолідаційні процеси характерні більшою мірою для корпоративного бізнесу, ознаки якого повною мірою притаманні і банківському бізнесу:

- часткова власність: статутний капітал банку поділений на відповідну кількість рівних частин, якими володіють його акціонери на основі придбаних акцій;

- зосередження функції управління в руках вищого керівництва банку (менеджерів), які найчастіше не є власниками банку і працюють за наймом;

- обмежена відповідальність акціонерів банку: акціонери не відповідають за зобов'язаннями банку загалом, а лише в межах тієї суми, яка сплачена ними за придбані акції;

- вільний обіг банківських акцій: акціонери за бажанням можуть продати наявні акції банку чи придбати нові;

- відсутність права представництва в корпоративній формі бізнесу;

- централізація влади та відповідальності: Рада директорів банку представляє інтереси його акціонерів, делегуючи владу та відповідальність за поточну діяльність банку одній, зазвичай вищій, посадовій особі. Ці повноваження не можуть бути розділені між усіма власниками банку.

Висновки з проведеного дослідження. Корпоратизація – це природно-історичний процес виникнення та розвитку корпоративної форми бізнесу, а її результатом є формування корпоративної економіки. Корпоративна економіка являє собою особливу ринкову систему бізнесу, що базується на частковій приватній власності і на створенні великих виробництв з

їхніми економічними перевагами, інтенсивною концентрацією капіталу та можливістю ефективної інтеграції бізнес-організацій. Формуючи новий корпоративний вигляд ринкової системи, корпоратизація породжує інтеграційні процеси компаній і банків зокрема, що виявляються в консолідації банків у формі злиття й поглинання, перетворює їх у головну рушійну силу сучасної економіки та формує її інтеграційну сутність.

Консолідацію банків слід вважати історичним продуктом корпоратизації банківської системи та економіки загалом. Причинно-наслідковий зв'язок корпоратизації з процесами злиття і поглинання виявляється в консолідації банківського бізнесу, який за своєю сутністю є корпоративним. Тому консолідаційні процеси в банківському секторі є потужною рушійною силою ефективного розвитку банківської системи та сучасної економіки, що також формує її інтеграційну сутність.

Список використаних джерел:

1. Рид С.Ф., Лажу А.Р. Искусство слияний и поглощений. М. Альпина Паблишер, 2014. 957 с.
2. Гохан П.А. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний. 4-е изд. М.: Альпина Паблишер, 2015. 744 с.
3. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: пер. с англ. М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2014. 1008 с.
4. Кирилюк Є.М. Прошалкіна А.М. Методологія дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних теоріях. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 4. С. 172–179.
5. Цветков В.А. Корпоративный бизнес: теория и практика. СПб. Нестор-История, 2011. 504 с.
6. Динз Г. К победе через слияние. Как обратить отраслевую консолидацию себе на пользу [Пер. с англ.]. М. Альпина Бизнес Букс, 2004. 252 с.
7. Радугин А., Энтов Р. Проблемы слияний и поглощений в корпоративном секторе. М.: ИЭПП, 2002. 153 с.

References:

1. Rid S.F., Lazhu A.R. (2014) *Iskusstvo sliyanij i pogloshchenij* [The art of mergers and acquisitions]. Moscow: Al'pina Pablishe. (in Russian).
2. Gokhan P.A. (2015) *Sliyaniya, pogloshcheniya i restrukturizatsiya kompanij* [Mergers, Acquisitions and Restructuring of Companies]. Moscow: Al'pina Pablishe. (in Russian).
3. Breyli R., Mayyers S. (2014) *Printsipy korporativnykh finansov* [Corporate Finance Principles]. Moscow: ЗАО «Olimp-Biznes». (in Russian).
4. Ky`ry`lyuk Ye. M. Proshhalkina A. M. (2011) Metodologiya doslidzhennya procesiv transformaciyi ekonomichny`x sy`stem u suchasny`x teoriyax [Methodology of the process of transformation of economical systems in conventional theories], *Mexanizm regulyvannya ekonomiky*. No 4. pp. 172–179.
5. Tsvetkov V.A. (2011) *Korporativnyy biznes: teoriya i praktika* [Corporate business: theory and practice]. SPb: Nestor-Istoriya. (in Russian).
6. Dinz G. (2004) *K pobede cherez sliyaniye. Kak obratit' otraslevuyu konsolidatsiyu sebe na pol'zu* [To victory through a merger. How to turn industry consolidation to your advantage]. Moscow: Al'pina Biznes Buks. (in Russian).
7. Radygin A., Entov R. (2002) Problemy sliyanij i pogloshchenij v korporativnom sektore [Problems of mergers and acquisitions in the corporate sector]. Moscow: IEPP. (in Russian).